

TERMINY HISTORYCZNE KLASA I GIMNAZJUM

źródło historyczne, źródło pisane, źródło ustne, źródło materialne, nasza era, przed naszą erą, wiek, hipoteza naukowa, ładolód, gromada, prehistoria, paleolit (starsza epoka kamienna), człowiek rozumny współczesny, neolit (młodsza epoka kamienna), rewolucja neolityczna, cywilizacja, Żyzny Półksiężyc, Mezopotamia (Międzyrzecze), Sumerowie, politeizm (wielobóstwo), pismo klinowe, system irygacyjny, handel wymienny, miasto-państwo, zikkurat, brąz, kodeks, państwo, faraon, monarchia despotyczna, hieroglify, papirus, pismo „ludowe”, geometria, mumia, piramida, balsamowanie, sarkofag, Księgi Umarłych, Biblia, Stary i Nowy Testament, monoteizm, judaizm, Jahwe, dekalog, świątynia jerozolimska, Tora, „niewola babilońska”, Hellada, Hellen, polis, kultura mykeńska, heros, mit, Olimp, Chaos, Pytia, Hades, Pola Elizejskie, Tartar, olimpiada, igrzyska, „pokój boży”, spartiaci, periojkowie, heloci, falanga, hoplita, geruzja, Lacedemon, demokracja, ostracyzm, Zgromadzenie Ludowe, Rada Pięciuset, sąd przysięgłych, arystokracja, areopag, tyran, „nieśmiertelni”, triera, Akropol, Partenon, tragedia, Związek Morski, filozofia, kultura hellenistyczna (hellenizm), Likejon, złoty środek, republika, patrycjusze, plebejusze (plebs), zgromadzenie ludowe, konsul, senat, trybun ludowy, prawo weta, dyktator, Lacjum, zasada jednoroczności, zasada kolegalności, Etruskowie, nowa arystokracja, prowincja, legion, romanizacja, armia zawodowa, proletariusze, namiestnik, „pokój rzymski”, cesarstwo, kalendarz juliański, „kości zostały rzucone”, termy, akwedukt, igrzyska, gladiator, amfiteatr, Koloseum, cyrk, powstanie Spartakusa, bazylika, forum, atrium, perystyl, odeon, palestra, apostoł, Ewangelia, Mesjasz, Kościół, chrześcijaństwo, religia państwowa, tolerancja religijna, Dzieje Apostolskie, sobór, wędrówka ludów, wandalizm, kolon, wielka schizma wschodnia, Kościół katolicki, Kościół prawosławny, Kodeks Justyniana, cesaropapizm, herezja, teologia, ekskomunika, synod, dogmat, Allah, islam, Koran, muzułmanin, meczet, hidżra, święta wojna (dżihad), kalif, państwo teokratyczne, fatalizm, Frankowie, „renesans karoliński”, Karolingowie, hrabstwo, marchia, Merowingowie, Normanowie, Rzesza Niemiecka, elektorzy, rycerstwo, feudalizm, senior, wasal, lenno, hołd lenny, inwestytura, drabina feudalna, komendacja, „rozejm boży”, stan, rada miejska, patrycjat, pospólstwo, plebs, pańszczyzna, czynsz pieniężny, trójpolówka, cech, gildia, średniowieczny uniwersalizm, asceza, reguła, symonia, konklawe, kardynał, heretyk, inkwizycja, wyprawa krzyżowa (krucjata), wyprawa ludowa, zakon rycerski, rekonkwista, czarna śmierć,

TERMINY HISTORYCZNE KLASA II GIMNAZJUM

Słowianie, ród, plemię, książę, Piastowie, monarchia patrymonialna, chrystianizacja, zjazd gnieźnieński, arcybiskupstwo, metropolia, diecezja, gród, podgrodzie, drużyna, danina, namiestnik, powstanie ludowe, ustawa sukcesyjna, zasada senioratu, senior, dzielnica senioralna, dzielnice dziedziczne, rozbięcie dzielnicowe, kolonizacja niemiecka, lokacja, prawo niemieckie, prawo polskie, sołtys, dziesięcina, beneficjum, gospodarka towarowo-pieniężna, prawo składu, zakon krzyżacki, Marchia Brandenburska, immunitet, starosta, wójt, statut, Akademia Krakowska, monarchia stanowa, kodyfikacja prawa, rocznik, kronika, unia personalna, szlachta, przywilej, poradlnie, bojarstwo, kontrybucja, sobór, polonizacja, monarchia elekcyjna, dynastia Jagiellonów, Związek Pruski, inkorporacja, lenno, pospolite ruszenie, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojsko zaciężne, sejmik, folwark, pańszczyzna, łaszt, tolerancja, epoka nowożytna, renesans (odrodzenie), humanizm, teoria heliocentryczna, mecenat, Stary Świat, Nowy Świat, kolonie, karawela, handel trójkątny, plantacje, system nakładczy, manufaktura, bank, gospodarka towarowo-pieniężna, kapitalizm, kurs, inflacja, popyt, odpust, reformacja, protestanci, luteranizm, kalwinizm, anglikanizm, wojny religijne, noc św. Bartłomieja, pokój religijny, hugenoci, ekumenizm, kontrreformacja (reforma Kościoła), Święte Oficjum, inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych, Towarzystwo Jezusowe (jezuici), Ruś Kijowska, Wielkie Księstwo Moskiewskie, chan, car, „trzeci Rzym”, samowładztwo, sobór (świątynia prawosławna), Kreml, opricznina, opricznicy, monarchia absolutna, racja stanu, edykt nantejski, merkantylizm, parlament, Izba Lordów, Izba Gmin, Deklaracja praw, chwalebna rewolucja, monarchia parlamentarna, Wielka Armada, purytanie, petycja, Armia Nowego Wzoru, lord protektor, racjonalizm, barok, opera, sejmik ziemski, rada królewska, zjazd walny, posłowie, sejm walny, izba poselska, senat, magnateria, instrukcje poselskie, demokracja szlachecka, konstytucja (ustawa sejmowa), zasada jedności, zasada jednomyślności, nobilitacja, ustrój mieszany, kadencja, hołd pruski, unia realna, ruch egzekucyjny, tolerancja religijna, pierwsza Rzeczpospolita, wojsko kwarciane, arianie, czasy zygmunto-wskie, arras, arkady, ratusz, złoty wiek, urbanistyka, bezkrólewie, artykuły henrykowskie, pacta conventa, konfederacja, sejm elekcyjny, interrex, wolna elekcja, piechota wybraniecka, różnowierca, husaria, rokosz, Kozacy, srebrny wiek, dymitriada, wielka smuta, Zaporozże, rejestr kozacki, rebelia, potop, abdykacja, wojna szarpana, liberum veto, sarmatyzm, haracz, jasyr, wielki wezyr, giaur, czasy saskie, sejm niemy, Collegium Nobilium,

TERMINY HISTORYCZNE KLASA III GIMNAZJUM

nowożytna nauka, oświecenie, filozofowie, prawa człowieka, umowa społeczna, trójpodział władzy, racjonalizm, deizm, klasycyzm, Wielka encyklopedia francuska, encyklopedyści, cenzura, trzecia wojna północna, militaryzm, absolutyzm oświecony, wielki elektor, kolonia, Indianie, opłata stemplowa, konstytucja, system prezydencki, „bostońska herbatka”, stary ład, stan trzeci, burżuazja, Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, rewolucja francuska, Bastylia, monarchia konstytucyjna, wielka trwoga, jakobini, sankiuloci, Konwent, Komitet Ocalenia Publicznego, dekret o podejrzanych, trybunał rewolucyjny, wielki terror, prawica, lewica, centrum, Marsylianka, kontrrewolucja, dyktatoriat, zamach stanu, konsulat, konkordat, Kodeks Napoleona, prawo cywilne, blokada kontynentalna, liceum, Wielka Armia, bitwa narodów, cesarstwo 100-dniowe, kongres, nacjonalizm, „Familia”, Szkoła Rycerska, „Monitor”, prawa kardynalne, konfederacja barska, protektorat, Rada Nieustająca, Komisja Edukacji Narodowej, czasy stanisławowskie, styl klasycystyczny, Sejm Wielki (Czteroletni), Ustawa rządowa, Kuźnica Kołłątajowska, czarna procesja, konfederacja targowicka, wojna w obronie Konstytucji 3 maja, Naczelnik powstania, insurekcja kościuszkowska, kosynierzy, Uniwersał połaniecki, order Virtuti Militari, targowica, Galicja, Legiony Polskie, szwoleżerowie, wolne miasto, kongres wiedeński, legitymizm, równowaga sił, Święte Przymierze, naród, świadomość narodowa, ruchy narodowe, Wiosna Ludów, konserwatyzm, rewolucja lipcowa, rewolucja belgijska, rewolucja lutowa, rewolucja agrarna, maszyna parowa, rewolucja przemysłowa (P), płodozmian, klasa społeczna, związki zawodowe, liberalizm, klasa średnia, styl wiktoriański, biedermeier, antyseptyka, romantyzm, wybitna jednostka, wieszcz, okultyzm, styl neogotycki, wyprawa tysiąca, zjednoczenie oddolne, zjednoczenie odgórne, „czerwone koszule”, abolicjonizm, Unia, secesja, Konfederacja, wojna secesyjna, wojna totalna, Ameryka Łacińska, jankesi, Ku-Klux-Klan, segregacja rasowa, kolonia, kolonializm, imperium, imperializm, metropolia, polityka „pośredniego panowania”, rasizm, Angielska Kompania Wschodnioindyjska, powstanie Mahdiego, wojna opiumowa, gubernator, nadprodukcja, kryzys gospodarczy, socjalizm, komunizm, marksizm, walka klas, proletariatus, rewolucja socjalistyczna, koncern, kartel, monopol, socjaldemokracja, ateizm, socjalizm naukowy, utopia, teoria ewolucji, druga rewolucja przemysłowa (rewolucja techniczna), kultura masowa, powszechne prawo wyborcze, partia polityczna, emancypacja, sufrażystki, piękna epoka (la belle époque), impresjonizm, autonomia, ziemie zabrane, uwłaszczenie, germanizacja, departament, ziemianie, inteligencja, sprzysiężenie podchorążych, noc listopadowa, Statut organiczny, filomata, dyktator powstania, katorga, Wielka Emigracja, Hotel Lambert, Towarzystwo Demokratyczne Polskie, mesjanizm, rabacja, emisariusz, gubernia, odwilż, „czerwoni”, „biali”, branka, konspiracyjny, rewolucja moralna, Rząd Narodowy, tajne państwo, rusyfikacja, pozytywizm, praca organiczna, praca u podstaw, trójlojalizm, Młoda Polska, generał-gubernator, Kulturkampf, rugi pruskie, Komisja

Kolonizacyjna, szkoła krakowska, endecja, antysemityzm, egoizm narodowy, „krwawa niedziela”, Duma, Trójprzymierze (państwa centralne), Trójporozumienie (ententa), wielka wojna, wojna pozycyjna, nieograniczona wojna podwodna, „zbrojny pokój”, wyścig zbrojeń, ultimatum, orędzie, plan Schlieffena, „cud nad Marną”, ofensywa Brusilowa, „wrzenie w bałkańskim kotle”, rewolucja lutowa, rady delegatów robotniczych i żołnierskich, dwuwładza, bolszewicy, rewolucja październikowa, pokój brzeski, nacjonalizacja, „czerwoni”, „biali”, Armia Czerwona, czerwony terror, Czecha, obóz koncentracyjny, łagier, U-Boot, alianci, zasada samostanowienia narodów, traktat wersalski, demobilizacja, „wielka trójka”, reparacje, pandemia, orientacja proaustriacka, orientacja prorosyjska, Legiony Polskie, akt 5 listopada, Komitet Narodowy Polski, błękitna armia, Rada Regencyjna